

sóinak száma. Míg 1950-ben az önálló közsé-
gi könyvtárak olvasóinak száma csupán 6 mil-
lió fő volt, 1959-ben ez a szám elérte a 22
milliót, vagyis 9 év alatt majdnem négyszere-
sére emelkedett.

A tervelőirányzatok szerint a legközele-
bi jövőben minden családba el kell juttatni a
könyvtári könyveket. A Szovjetunió művelődés-
ügyi minisztériumainak felügyelete alá tartozó
közművelődési könyvtárak 1959-ben 209 000
letéti könyvtárat irányítottak.

1961. elején a szovjet közművelődési
könyvtárak dolgozóinak száma 134 000 fő
volt. A könyvtárosok főiskolai fokon való kép-
zése ez idő szerint négy könyvtárosképző fő-
iskolán, több egyetemen illetve pedagógiai fő-
iskolán folyik. A középkáderek előkészítése a
könyvtári technikumok, a népművelési iskolák
és egy sor pedagógiai tanintézet keretében
megy végbe. (Bibliotekar'. (Moszkva). 1960.
11. no. 10. p.)

DÖSZERŰ LESZ-E 2000-BEN IS A "HANGTALAN" OLVASÁS?

Háttérbe szorulnak-e a könyvek, háttérbe
szorul-e az olvasás az ismeretközlés u-
jabb eszközei mellett, ezen elmélkedik a
Library Journal egyik munkatársa. Gondolatait
egyik lap "technológiai hírek" c. rovatában ol-

vasott az a jóslat indítja el, ami szerint 2000-
ben szinte minden főiskola területén csak fel-
kell majd egy számot tárcsázni s ezzel bár-
mely nagyobb tudományos könyvtár bármely
könyvének bármely lapját lehet majd venni a
televízió képernyőjén; a könyveket addigra ui.
ugy raktározózzák, hogy egy-egy lapot mágne-
ses szalag négyzetmilliméternyi területére rögzí-
tenek.

De ha így áll a dolog, - viszi tovább a
cikkíró az ötletet, - akkor könnyűszerral lehet-
ne a könyvlap vizuális képe helyett orálisan
is közvetíteni annak tartalmát. Ha az ötlet fel-
vetői mégis a televízió képernyőjén je-
lentetik meg a kívánt szöveget, akkor nagyon
helyesen arra gondolnak, hogy a hangta-
lan, magunkban való olvasás sokkal gyorsab-
ban megy végbe, mint ugyanannak a szöveg-
nek orális közvetítése. Bármely tempóban
hódítsanak is tehát tért a hanglemezek, a hang-
szalagok és az ismeretközlés egyéb auditív
eszközei, az olvasást sohasem fogják tudni ki-
szorítani, - amint pedig azt az ilyen eszközö-
ket gyártó vállalatok sokszor fennen hirdetik -
mert a magunkban való olvasás, különösen pe-
dig a lényegyet kereső, sorokat átugráló gyors
szöveg-átfutás olyan időt megtakarító művelet,
amiről a kulturember semmi kényelmesebb és
passzívabb ismeretközlési eszköz kedvéért sem
fog soha lemondani. (Information Bulletin L. C.
86. vol. 1961. 14. no. 2620. 2629. p.)

KÖLCSÖNZÉS

LENGYELORSZÁGI KISÉRLET AZ EGYSZERŰSÍTETT KÖLCSÖNZÉSI NYILVÁNTARTÁSRA

LEWICKA, Krystyna - TYNECKI, Jerzy:
Narada w sprawie uproszczonej ewidencji
wypożyczeń. = Bibliotekarz. 28.rok. 1961.
9.no. 273-275.p.
Értekezlet az egyszerűsített kölcsönzé-
si nyilvántartás kérdéseiről.

zettek be. A kísérletnek az volt a célja, hogy minimális idő és minimális nyilvántartási
munka ráfordításával végezzék a kölcsönzést, biztosítva ugyanakkor az állomány vé-
delmét és a könyvek megfelelő forgási sebességét. A felszabaduló munkaerőket az ol-
vasóval való behatóbb foglalkozásra kívánják fordítani.

A kísérlet lényegében a Brown-féle tasakos eljárásan alapul; az olvasó törzs-
lapját tasakokkal helyettesítik, s ezekbe a tasakokba helyezik a kölcsönzésnél a
könyvből kiemelt könyvkártyát. (Minden könyvkártya külön tasakba kerül.) A tasak e-
gyik oldalára felírják az olvasó legfontosabb adatait, míg a másik oldalán lévő rovatok-
ba bevezetik a kölcsönvett könyvek jelzeteit. Egy-egy olvasó számára elvileg két ta-
sakot biztosítanak (tehát az olvasó legfeljebb két könyvet kölcsönözhet ki egyszerre).
A könyvekbe kölcsönzési határidő-lapot ragasztanak és arra rávezetik a kölcsönzés
napját. A kísérletet három változatban folytatták:

1961. első hónapjaiban Varsó, Lodz, Krakkó,
Lublin, Poznań, Szczecin, Zabrze és Zielona
Góra városi könyvtáraiban kísérletképpen
egyszerűsített kölcsönzési nyilvántartást ve-

1. A kölcsönzés napját rányomják a könyvkártyára és a könyvben lévő határidő-lapra és egyidejűleg feljegyzik a könyv jelzetét a tasak hátlapjára.

2. A műveletek ugyanazok, mint az 1. változatnál, azzal a különbséggel, hogy a könyv jelzetét nem vezetik a tasak hátlapjára.

3. A kölcsönzés keltét csupán a könyvben lévő határidő-lapra nyomják.

A fenti műveletek elvégzése után a könyvkártyákat a tasakba helyezik, és ezeket a tasakokat a kölcsönzött könyvek jelzetének sorrendjében dobozba helyezik. A kísérlet során beosztották napi, heti, illetve havi tételekben.

A könyv visszaadásakor a könyvtáros - a határidő-lapra vezetett dátum alapján - kikeresi a dobozból a könyvkártyát a tasakkal együtt.

Az értekezleten kialakult vita során rámutattak a kísérleti rendszer előnyeire és hátrányaira. Megállapították, hogy a tasakos kölcsönzés valóban jelentős időmegtakarítást eredményez. Rövidebb ideig tart a könyvek kölcsönzése, mert a kölcsönzés keltét egyszerűen dátumbélyegzővel nyomják rá a könyvkártyára, illetve a határidő-lapra, s így megtakarítják a kézzel való bejegyzést. Az olvasó törzsszámát nem írják rá a könyvkártyára. Ugyancsak rövidebb ideig tart a visszahozott könyvek átvétele is, mert a könyvkártyát az olvasó tasakjával együtt emelik ki a dobozból; a kártyára nem vezetik rá a visszaadás keltét. A kísérleti eljárással a napi kölcsönzések száma és megoszlása is pontosabban megállapítható, különösen akkor, ha más színű tasakot alkalmazunk a szépirodalom és más színűt az ismeretterjesztő irodalom számára. A határidő-lapon feltüntetett kölcsönzési nap arra figyelmezteti az olvasót, hogy idejében adja vissza a kölcsönvett könyvet; ennek eredményeképpen csökken a felszólítások száma.

A kísérleti nyilvántartási rendszer hátránya a többi között, hogy előfordulhat könyvkártya nem a megfelelő tasakba helyezése; ha szétszóródik a könyvkártyákat tároló doboz, a hibát nem lehet helyrehozni. Nehézséget okoz továbbá a könyvtárlátogatások számának megállapítása is, mert előfordul, hogy egy-egy olvasónál mindkét tasakot számbavesszük. Az első változatnál nehézséget okoz a bélyegző alkalmazása mellett a jelzet felírása. A legnagyobb időmegtakarítást jelentő 3. változatnál (és bizonyos mértékig a 2. változatnál is) nincs mód annak megállapítására, hogy mennyire frekvenciált egy-egy könyv. Nem tudjuk megvizsgálni az olvasók érdeklődésének körét sem.

Az értekezleten igen élénk vitát váltott ki az a kérdés, hogy mi történjék akkor, amikor az olvasó csupán az egyik könyvet hozza vissza, a másikat pedig egyelőre magánál tartja. Ezzel kapcsolatban a Lodz-i Művelődési Ház könyvtárának képviselője elmondta, hogy a könyvtár a kölcsönzési szabályzatokban rögzítette, hogy az olvasó csak egyszerre hozhatja vissza a kölcsönvett könyveket. Az értekezlet ezt az eljárást elfogadhatatlannak minősítette, mert ezzel a könyvtár tulajdonképpen az olvasók rovására "javítja" munkáját.

A Könyv- és Olvasásügyi Intézet jelenlévő képviselője szerint az olvasás elemzéséhez elegendő az olvasó foglalkozására vonatkozó adat és az áttekinthető napi statisztika. A mélyebb elemző vizsgálatok elvégzésére az Intézet - a reprezentatív vizsgálatok igényeinek megfelelően - kijelöl egyes könyvtárakat, ahol az ilyen vizsgálatokhoz szükséges nyilvántartásokat vezetik.

Az értekezlet során megismertették a résztvevőkkel a svéd és az angol "ticket-system"-et és az NDK. szabadpolcos-könyvtáraiba bevezetett kölcsönzés-nyilvántartási rendszert.

Az értekezleten számos javaslat hangzott el a kísérleti rendszer további javítására. A jövőben még tovább kell keresni a könyvtáraknak a gazdaságos kölcsönzési módszerek megoldását. (PS)

A KÖLCSÖNZÉSI ELJÁRÁSOKKAL FOGLALKOZÓ LEGÚJABB FOLYÓIRATCIKKEK BIBLIOGRÁFIÁJA

A kölcsönzési eljárások ésszerűsítése nemcsak Lengyelországban, hanem világszerte élő probléma. Ennek illusztrálására közöljük az utóbbi évek könyvtáros-folyóirataiban (zömében 1959-től) közölt cikkek jegyzékét az országok, azon belül pedig a cikkek betürendjében. (Kivéve az NDK esetében, ahol az ott kialakult vita nyomkövetését az időrendi közlés segíti elő.)

A magyarra lefordított cikkek címleírásai előtt feltüntettük a fordítás számát is (F....). Ezek a fordítások az érdeklődők rendelkezésére állanak a Könyvtártudományi szakkönyvtárban helybenolvasásra és kölcsönzésre egyaránt.

Meg kell végül jegyeznünk, hogy a kérdéssel kapcsolatban néhány könyv is összefoglaló tájékoztatást ad; ezek közül legjelentősebb L. H. Kirkwood monográfiája. A könyvek ugyancsak a Szakkönyvtárban találhatóak meg. Rövid címleírásukat a bibliográfia végén közöljük.

AMBARCUMJAN, V.A.: Tehnika vüdacai knig na abonemente maszozovüh bibliotek kapitaliszticeszkih sztran. = Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubezsom. 1961. 7.vúp. 69-81.p. Bibliogr. 81.p.
A tőkés országok közművelődési könyvtárainak kölcsönzési technikája.

PIEZ, Gladys: Circulation control study completed. = Spec. Libr. 52. vol. 1961. 6.no. 318-319.p.

A kölcsönzés nyilvántartási rendszerének vizsgálata.

Ref. KF 7.évf. 1961. 7.sz. 489-490.p.

F 2082. RIBERETTE, Pierre: Modern kölcsönzési eljárások. (Techniques modernes du prêt.) = B.Bibl.Fr. 3.ann. 1958. 11.no. 793-810.p.

F 2344. WOLK, L.J. van der: Telex és sikkfilm a könyvtárközi forgalomban. (Télétype et microfiche transparente dans les relations entre bibliothèques.) = B.Bibl.Fr. 4.ann. 1959. 11.no. 475-494.p.

ANGLIA

BOSWELL, David: Token charging at Grimsby. = Libr.Ass.Rec. 62.vol. 1960. 5.no. 156-158.p.

Könyvkölcsönzés szeton ellenében a Grimsby-i közművelődési könyvtárban.

CORBETT, E.V.: A visual aid to book-charging methods. = Libr.Ass.Rec. 61.vol. 1959. 12.no. 342-343.p.

Vizuális segítség a könyvkölcsönzés nyilvántartására.

CORBETT, E.V.: Wandsworth's experiment with photocharging. A final report, including a reference to Audio-charging. = Libr.Ass.Rec. 61.vol. 1959. 10.no. 248-251.p.

Kísérlet a kölcsönzések fotoeljárással való nyilvántartására, Wandsworth-ban. Záróközlemény a mágnesses hangszalaggal történő kölcsönzési nyilvántartással kapcsolatban.